

Наслеђе астрономије Математичког факултета

Астрономија се у Србији изучава од 1854, када је Физичка астрономија сврстана у наставне планове Велике школе. Постављањем за професора Велике школе Милана Недељковића, првог управника Астрономске и метеоролошке опсерваторије, астрономија као засебна наука почиње убрзано да се развија. Од истакнутих предавача мора се посебно поменути Милутин Миланковић, творац теорије о климатским променама. Као што је познато, по њему су

именовани кратери на Месецу и планети Марс. Његовим именом названа је и мала планета у главном астероидном појасу, откривена 1936. године. На Катедри за астрономију налазе се некадашња учила као и инструменти за научна истраживања. Већина историјске грађе Катедре, која документује развој астрономских наука у нас, данас се налази међу легатима Српске академија наука и уметности (САНУ) и у Музеју опсерваторије. Предмети који су остали при Ка-

The Heritage of the Department of Astronomy at the Faculty of Mathematics

Astronomy has been studied in Serbia since 1854, when astrophysics was included as part of the curriculum at the Grand School. With the appointment of Milan Nedeljković as a professor at the Grand School and the first trustee of the Meteorological Observatory, astronomy as a separate science began to develop rapidly. Among the prominent lecturers, special attention must be given to Milutin Milanković, creator of the theory of climate change. Furthermore, craters on the Moon and

on the planet Mars have been named after him. His name was also given to a small planet in the main asteroid belt, which was discovered in 1936. At the Department of Astronomy there are a number of teaching aids as well as instruments for scientific research which were used in former times. Most of the historical materials documenting the development of astronomical sciences in Serbia are among the bequests of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SANU) and the Observatory Museum.

тедри похрањени су у кабинетима, односно нису презентовани као збирке. Посебно се издвајају учила и инструменти који и данас имају намену у практичној настави.

Међу раритетним училима издвајају се инструменти за мерење и опсервације:

- *Секстант, Ц. Плат, серијски број 11895.* Гаранција за секстант на немачком језику је издата 14. фебруара 1929. године. Секстант поседује 3 1/2 телескоп. Користили су га студенти и истраживачи за мерење различитих појава и објеката.
- *Original-Odhner Model 125, серијски број 78556.* Калкулатор је произведен у Гетеборгу, у Шведској у периоду из-

The items that have remained in the department are stored in cabinets and are not presented as a part of the collection. Of special interest are the teaching aids and instruments which are used in practical teaching even today.

Among the rare teaching aids are the following instruments for measuring and observation:

- *A C. Platt sextant, serial number 11895.* The warranty for the sextant is in German and was issued on 14th February 1929. The sextant has a 3.5 telescope. It was used by students and researchers to measure different phenomena and objects.
- *An Original-Odhner Model 125, serial number 78556.* The calculator was manufactured in Gothenburg, Sweden in the pe-

међу 1952. и 1956. године. Овакви калкулатори су познати и под називом *Ветрењача* због кружног диска са девет игала које се могу увлачити, а постављене су радијално.

- *Армиларне сфере и глобуси небеске сфере.* Показне армиларне сфере, као и глобуси са положајем звезда на небеској сфери датирају из периода између 1960. и 1970. године. Произведени су у Совјетском Савезу. Истоветни модели изложени су у Музеју астрономије у Московском планетаријуму. Армиларне сфере као учила још увек се спорадично користе у настави.
- *Општа мапа Месеца Ф. С. Ламеха.* Оригинална мапа је сачињена на основу земаљских посматрања, а ревидирао

riod between 1952 and 1956. The pin-wheel from which these calculators get their name is a disc which has nine retractable pins extending radially.

- *Armillary spheres and celestial globes.* The armillary spheres and the globes with the position of the stars on the celestial sphere, date from the period between 1960 and 1970 and were manufactured in the Soviet Union. Identical models are on display at the Museum of Astronomy in the Moscow planetarium. The armillary sphere is still occasionally used as a teaching aid.
- *A general map of the Moon F. S. Lamech.* The original map, which was drawn up on the basis of observations from Earth,

Секстант, Ц. Плат (1929)
A Sextant, C. Plat (1929)

Калкулатор Однер модел 125
An Odhner calculator model 125

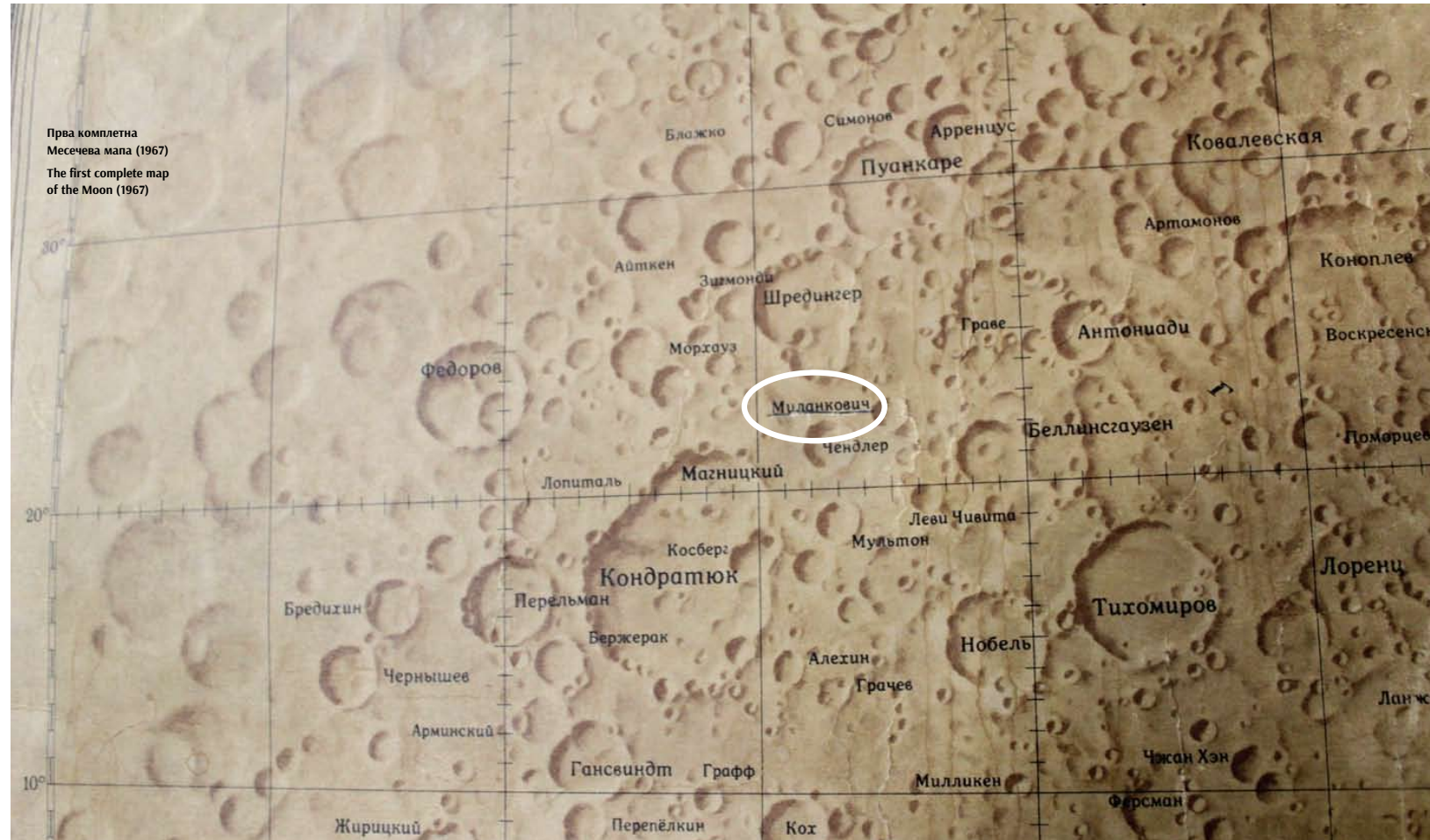
Армиларна сфера (1960-1970)
An armillary sphere (1960-1970)

је и исправио у потпуности сам аутор у јулу 1956. Наредне године штампана је у Паризу.

- *Прва потпуна мапа Месеца.* Мапа је направљена на основу фотографија свемирских мисија Луна-3 (1959) и ЗОНД-3 (1965), у размери 1:5.000.000, и штампана је у Совјетском Савезу 1967. године. Прва је верзија у низу мапа које су припремљене у Стернберг астрономском институту (САИ).
- *Први комплетан Месечев глобус* је направљен у размери 1:10.000.000, на основу фотографија снимљених орбитерима Луна-3 (1959) и ЗОНД-3 (1965). Појавио се у Совјетском Савезу 1967, истовремено са првом комплетном картом Месеца. Укупно је направљено 10 оваквих глобуса. ■

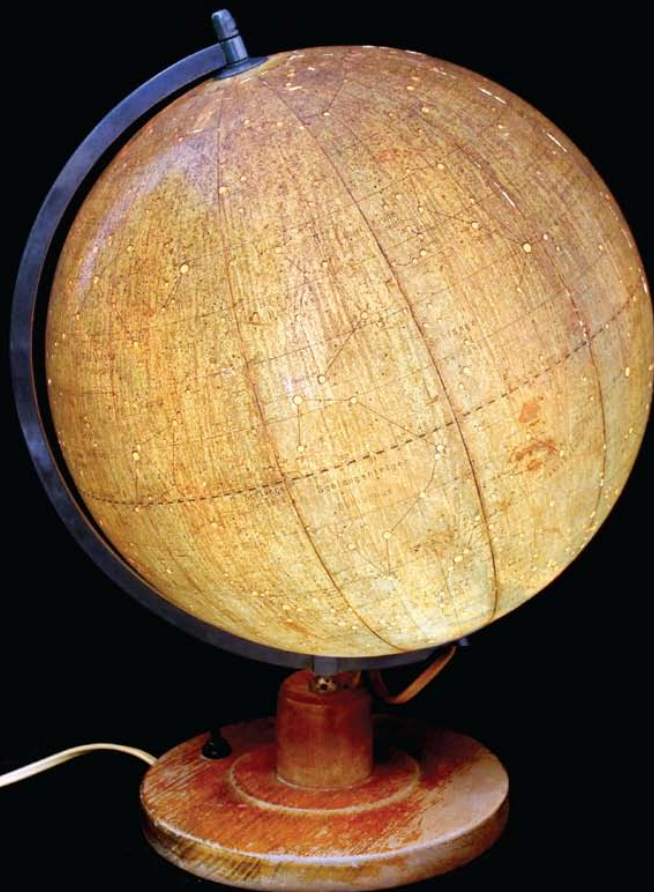
was revised and corrected completely by the author himself in July 1956. The following year it was published in Paris.

- *The first full map of the Moon.* The map was created on the basis of photographs from space missions Luna-3 (1959) and ZOND-3 (1965), in the ratio 1:5 000 000. It was printed in the Soviet Union in 1967. The first is a version in a series of maps that were prepared in the Sternberg Astronomical Institute (SAI).
- *The first full Moon globe* was made in the ratio 1:10 000 000 on the basis of photographs taken from orbiters Luna-3 (1959) and ZOND-3 (1965). It appeared in the Soviet Union in 1967, at the same time as the first complete map of the Moon (1967). A total of 10 such globes were made. ■

Прва комплетна
Месечева мапа (1967)
The first complete map
of the Moon (1967)

Глобус небеске сфере
A celestial sphere globe

Први комплетан
Месечев глобус (1967)
The first complete
Moon globe (1967)